

Kik voltak Nagy-Budapest prófétái

50 évvel ezelőtt már »égető volt« a környező községek átcsatolása

Nagy-Budapest, mint már jelentették, január 1-én közigazgatásilag is megvalósul. Nagy-Budapest többé tehát már nem mérdő ábránd, nem is közigazgatási fogás, amely a főváros lakosságát mesterségesen 1.6—1.7 millióra szaporítja, hanem valóban „az élet alkotása”. Amikor sor kerül ennek gondolatnak a megvalósítására, nem érdektelen foglalkozni azzal: kik voltak Nagy-Budapest prófétái és hogyan alakult ki Nagy-Budapest terve az idők folyamán.

Pest megye volt a kezdeményező

A századforduló körül jelentek először a magyar napisajtóban olyan megnyilatkozások, amelyek Nagy-Budapest gondolatának előfutárjai voltak. „Pest megye felírt a kormányhoz, hogy egyesítse Budapesttel a térszomszédságában lévő községeket és településeket” — írta az Esti Újság 1902-ben.

Bene Lajos dr., a kiváló statisztikus, aki már régóta dolgozik Nagy-Budapest gondolatáért, több szakmunkát írt a kérdéssel, kutatásai során megtalálta Pest vármegye egyik 1901. évi jelentését, amely szerint „égetővé vált kérdés a székesfőváros körüli községek és településeknek a székesfővároshoz való becsatolása.” Megemlíti a jelentésben, hogy a kérdés régen vajudik már s hogy a „székesfőváros miatt nem ment egy lépést sem előre, de immár a viszonyok odafejlődtek, hogy hovatovább követelik a megvalósítást.” Hivatkozik a jelentés arra, hogy a lakosok legnagyobb része a fővárosból telepedett ki Pestkörnyékre, hogy — Rákospalotát és Újpestet kivéve — hiányzik a rendőri szervezés, s hogy e telepeken az adóalap és fizetőképesség megvan, úgy hogy a székesfővárosnak az átcsatolásával nemcsak kára, de haszna is lehet. E jelentés tanu-

sága szerint tehát a kezdeményezés Pest vármegye részéről történt a századforduló táján és nem Bárczy István polgármestersége alatt, mint azt eddig nagyon sokan állították.

A Bárczy - Harrer-terv

Nagy-Budapest megvalósításának első alapos kifejtése az a tervezet, amelyet Bárczy István polgármester megbízásából Harrer Ferenc készített 1908-ban. Ez a terv a további tervek kiindulópontja volt és a megvalósításnak részben ma is irányt jelöl.

— A szomszédközségek bekebelezésének kérdése, közigazgatási, közgazdasági, városfejlesztési, közegészségügyi és szociális szempontból egyike lesz a jövő minden tekintetében nagyfontosságú kérdéseinek — mondotta egyik beszédében akkoriban Bárczy polgármester.

Harrer Ferenc tervezete kiterjeszt a községek építési szabályzataira, közműveire, rendőri, közegészségügyi és szociális intézményeire, valamint pénzügyire is. Ezt a tervezetet tárgyalták, mindazonáltal megtermékenyítőleg hatott a következő évek gondolkodására a tervezéseire.

A világháború alatt háttérbe szorult ez a kérdés is s csak 1919-ben került újra napirendre, amikor a központi forradalmi kormányzatának a szomszédos községeket Budapesthez akarta csatolni.

A világháború után Nagy-Budapest kérdése egyidőre lekerült a napirendről. A megkisebbedett ország nagy fővárosa így is aránytalanul tűnt a vidéki népességhez képest és ezért a főváros további megnagyobbitását nem tartották kívánatosnak.

„Jogászi hasfájások”

Egy évtized telt el, amíg újra foglalkozni kezdtek Nagy-Budapest kérdésével. A Bárczy-Harrer-féle terve-

zet után Rakocszy Iván hivatalos tervezete volt a soronkövetkező. Ebből a tervből sem lett semmi.

A kérdésnek várospolitikai és publicisztikai megvitatása mellett rengeteg javaslat merült fel, amelyek tele voltak „jogászi hasfájásokkal.” A javaslatokat röviden így lehetne összefoglalni: egyes városok és községek függetlenségének megtartásával közös szervezetet kell létesíteni a közös érdekű ügyek megoldására; Pestkörnyéke külön törvényhatósággá alakul át Új-Budapest néven; külön vármegyei törvényhatóság lenne az egyes városok és községek önállóságának megtartásával (Duna megye); körzeti törvényhatóságok létesítésével Budapest és Pestkörnyék közös ügyeinek intézésére. Megteremtlenék a törvényhatósági kapcsolódást Budapesthez (Budapest megye) és végül: Nagy-Budapest megvalósítása, vagyis teljes bekebelezése a főváros közigazgatásába.

A három ok

Nagy-Budapest kérdésében rengeteg egyéni megnyilatkozás történt. A legtöbben félték, hogy „az ellentétek kiéleződnek” s hogy a „főváros autonómiaja csorbát szenved” Nagy-Budapest megvalósításával. A népi demokrácia várospolitikusa most újból megvizsgálják a kérdést és megállapították: Nagy-Budapest megvalósítására igenis szükség van három okból: először azért, hogy a munkásosztály befolyása érvényesüljön az ország fővárosában, másodsor pedig gazdasági okokból, mert a főváros a környékkel máris egy gazdasági egység, harmadszor pedig azért, mert a környéki dolgozókat rendkívül módon segíti Nagy-Budapest közigazgatási megvalósítása városok szinonimának feleltetésével és anyagi helyzetük megjavításával...

Merly István